

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 364/09-24

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 20. januára 2010 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa a zo sudcov Juraja Horvátha a Sergeja Kohuta prerokoval prijatú sťažnosť J. Š., t. č. vo výkone trestu, zastúpeného advokátom JUDr. R. C., T., vo veci namietaného porušenia základného práva na obhajcu podľa čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 40 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 a 3 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaní vedenom Okresným súdom Trnava pod sp. zn. 5 Nt 29/2008 v súvislosti s uznesením Okresného súdu Trnava sp. zn. 5 Nt 29/2008 z 31. júla 2009 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Nt 29/2008 porušil základné právo J. Š. na bezplatnú pomoc obhajcu podľa čl. 40 ods. 3 tretej vety Listiny základných práv a slobôd.

2. Uznesenie Okresného súdu Trnava sp. zn. 5 Nt 29/2008 z 31. júla 2009 zrušuje a vec vracia na ďalšie konanie.

3. Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky ukladá zaplatiť trovy právneho zastúpenia J. Š. v sume 122,85 € (slovom stodvadsaťdva eur a osemdesiatpäť centov) advokátovi JUDr. R. C. do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Trnava je povinný uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia v sume 122,85 € (slovom stodvadsaťdva eur a osemdesiatpäť centov) na účet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

5. Sťažnosti J. Š. vo zvyšnej časti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. II. ÚS 364/09-7 z 21. októbra 2009 bol J. Š., t. č. vo výkone trestu (ďalej len „sťažovateľ“), ustanovený za právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom advokát JUDr. R. C., T. Zároveň bola prijatá na ďalšie konanie sťažnosť sťažovateľa vo veci namietaného porušenia základného práva na obhajcu podľa čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 40 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 a 3 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v konaní vedenom Okresným súdom Trnava (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 5 Nt 29/2008 v súvislosti s uznesením okresného súdu sp. zn. 5 Nt 29/2008 z 31. júla 2009.

Podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prerokoval ústavný súd túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže tak sťažovateľ podaním z 11. decembra 2009, ako aj okresný súd vo vyjadrení z 27. novembra 2009 vyslovili súhlas, aby sa upustilo od ústneho pojednávania. Ústavný súd vychádzal pritom z listinných dôkazov a vyjadrení nachádzajúcich sa v jeho spise.

Zo sťažnosti a z pripojených listinných dôkazov vyplýva, že sťažovateľ ako právoplatne odsúdený podal okresnému súdu návrh na zmenu spôsobu výkonu trestu. V súvislosti s týmto konaním mu bol na jeho žiadosť opatrením okresného súdu sp. zn. 5 Nt 29/2008 z 28. novembra 2008 ustanovený za obhajcu JUDr. R. G. (ďalej len „obhajca“). Uznesením okresného súdu č. k. 5 Nt 29/2008-43 z 18. júna 2009 bola obhajcovi priznaná odmena a náhrada výdavkov, ako aj za stratu času (vrátane dane z pridanej hodnoty) v súvislosti s obhajobou sťažovateľa v celkovej sume 181,95 €. Ďalším uznesením okresného súdu č. k. 5 Nt 29/2008-45 z 13. júla 2009 (vydaným vyššou súdnou úradníčkou) bolo sťažovateľovi uložené nahradiť štátu sumu 181,95 €, ktorú uhradil obhajcovi. Podľa názoru okresného súdu tento postup sa opiera o ustanovenie § 555 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Podľa tohto ustanovenia ak bol obžalovaný právoplatne uznaný za vinného, je povinný nahradiť štátu vyplatenú odmenu a náhradu ustanovenému obhajcovi, ak nemá nárok na bezplatnú obhajobu alebo na obhajobu za zníženú náhradu. Na základe sťažnosti, ktorú sťažovateľ podal proti uzneseniu vyššej súdnej úradníčky, uznesením okresného súdu sp. zn. 5 Nt 29/2008 z 31. júla 2009 (vydaným predsedom senátu) bola sťažnosť zamietnutá. Okresný súd po preskúmaní obsahu spisového materiálu dospel k záveru, že sťažnosť nie je dôvodná. V čase ustanovenia obhajcu sťažovateľ síce preukázal, že nemá finančné prostriedky na svoju obhajobu, pričom mu okresný súd na jeho žiadosť obhajcu ustanovil, avšak, ako sa to ukázalo, ustanovenie obhajcu pre sťažovateľa bolo v podstate nadbytočné. Svedčí o tom aj skutočnosť, že sťažovateľ sa pre neprítomnosť obhajcu zriekol jeho účasti na verejnom zasadnutí a žiadal, aby sa vec prerokovala bez prítomnosti obhajcu.

Podľa názoru sťažovateľa uznesenia okresného súdu sú nezákonné a vecne nesprávne. Sťažovateľ požiadal o ustanovenie obhajcu preto, že sám je laik a nemal dostatok informácií zo súdneho spisu. S obhajcom sa pred verejným zasadnutím okresného súdu poradil. Obhajca sa však na verejné zasadnutie nedostavil, lebo okresný súd ho o termíne nevyrozumel. Sťažovateľ nechcel spôsobiť prieťahy, a preto súhlasil s tým, aby sa konalo v neprítomnosti obhajcu. Pred ustanovením obhajcu okresný súd skúmal osobné a majetkové pomery sťažovateľa, ktoré sa od tej doby nezmenili. Jeho osobná sloboda je obmedzená už od 29. augusta 2005, pričom dlhodobo je bez pracovného zaradenia

a finančných prostriedkov, čo odôvodňovalo právo na bezplatnú obhajobu v plnom rozsahu. Okresný súd s plným vedomím rozhodol v príkrom rozpore s ustanovením § 555 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Podľa názoru sťažovateľa všeobecný súd nie je oprávnený zvažovať, do akej miery bola poskytnutá právna pomoc opodstatnená, využitá alebo nadbytočná, lebo ani zákon to v danom prípade neumožňuje. Možno preto konštatovať svojvôľu pri výklade a aplikácii uvedeného ustanovenia s tým, že došlo k popretiu jeho účelu a významu. V danom prípade bol všeobecný súd povinný priznať sťažovateľovi právo na bezplatnú obhajobu bez možnosti zváženia. Je výsostným právom účastníka konania konať v súlade s ústavným princípom autonómie vôle a z nej plynúcej slobody voľne disponovať hmotnými a procesnými právami vrátane využitia bezplatnej obhajoby za podmienok ustanovených zákonom.

Sťažovateľ navrhol vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených článkov ústavy, listiny a dohovoru v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 5 Nt 29/2008 uzneseniami z 13. júla 2009 a 31. júla 2009 s tým, aby boli tieto uznesenia zrušené a vec vrátená na ďalšie konanie. Požaduje tiež prikázať okresnému súdu obnoviť stav pred porušením označených práv. Napokon žiada zaviazat' okresný súd na zaplatenie primeraného finančného zadosťučinenia v symbolickej výške 100 € a na písomné ospravedlnenie sťažovateľovi za porušenie práv.

Z vyjadrenia predsedu okresného súdu sp. zn. 1SprV/570/2009 z 27. novembra 2009 doručeného ústavnému súdu 2. decembra 2009 vyplýva, že označené práva sťažovateľa neboli porušené. Sťažovateľ sa na verejnom zasadnutí konanom v Ústave na výkon trestu odňatia slobody H. (ďalej len „ústav“) 23. januára 2009 zriekol práva obhajoby v záujme rozhodnutia vo veci. O zmenu spôsobu výkonu trestu odňatia slobody žiadal samotný sťažovateľ, pričom z hodnotenia riaditeľa ústavu vyplýva, že správanie sťažovateľa vo výkone trestu bolo neuspokojivé a sťažovateľ bol viackrát disciplinárne potrestaný. Čo sa týka uznesení okresného súdu z 13. júla 2009 a 31. júla 2009 v súvislosti s povinnosťou sťažovateľa nahradiť trovy obhajoby, ponecháva rozhodnutie ústavnému súdu. Poukazuje však na uznesenie ústavného súdu č. k. II. ÚS 364/09-7 z 21. októbra 2009, podľa ktorého na rozhodovanie v súvislosti s povinnosťou uhradiť trovy obhajoby je vylúčená právomoc ústavného súdu.

Predseda okresného súdu predložil ústavnému súdu aj vyjadrenie zákonného sudcu k podanej sťažnosti, ktoré je bez označenia dátumu. Vyplýva z neho, že trestná vec sťažovateľa bola pôvodne pridelená inému zákonnému sudcovi, pričom terajší zákonný sudca ju vybavoval ako zastupujúci sudca. Na žiadosť sťažovateľa ešte pôvodný zákonný sudca mu ustanovil obhajcu, ktorý bol predvolaný na verejné zasadnutie konané 23. januára 2009, avšak nedostavil sa tam, pretože predvolanie dostal až 26. januára 2009. Táto skutočnosť sa konštatuje aj v zápisnici o verejnom zasadnutí. Terajší zákonný sudca za tejto situácie chcel verejné zasadnutie odročiť, avšak sťažovateľ vyhlásil, že žiada vykonať verejné zasadnutie aj v neprítomnosti ustanoveného obhajcu. Poukázal na to, že o preradenie do ústavu so stredným stupňom stráženia požiadal sám a doporučil to aj riaditeľ ústavu. Vzдал sa práva podať sťažnosť proti prijatému uzneseniu. Sťažovateľ teda v žiadnom smere neutrpel na svojich právach, pretože zrieknutie sa práva na obhajobu bolo jeho slobodným rozhodnutím a prejavom vôle. Sťažovateľ pritom uviedol, že nechcel spôsobiť prierahy v konaní. Terajší zákonný sudca na sťažovateľa v žiadnom smere nenalieval, aby sa zriekol práva na obhajobu.

II.

Z opatrenia okresného súdu sp. zn. 5 Nt 29/2008 z 28. novembra 2008 označeného ako „Ustanovenie obhajcu“ vyplýva, že podľa § 40 ods. 2 Trestného poriadku bol sťažovateľovi ako odsúdenému vo veci vedenej pod sp. zn. 5 Nt 29/2008 ustanovený obhajca JUDr. R. G. s poukazom na to, že nemá dostatočné prostriedky na úhradu trov obhajoby a požiadal o ustanovenie obhajcu.

Zo zápisnice o verejnom zasadnutí okresného súdu č. k. 5 Nt 29/2008-21 z 23. januára 2009 vyplýva, že sťažovateľ po zistení, že jeho obhajca sa nedostavil a nemá vykázané doručenie predvolania, vyhlásil, že žiada vec prerokovať aj v neprítomnosti obhajcu.

Z uznesenia okresného súdu č. k. 5 Nt 29/2008-43 z 18. júna 2009 vyplýva, že podľa § 553 ods. 2 Trestného poriadku bola obhajcovi priznaná odmena a náhrada výdavkov za obhajobu sťažovateľa v celkovej sume 181,95 € vrátane dane z pridanej hodnoty.

Z uznesenia okresného súdu č. k. 5 Nt 29/2008-45 z 13. júla 2009 vydaného vyššou súdnou úradníčkou vyplýva, že podľa § 555 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku sa sťažovateľovi uložila povinnosť nahradiť štátu odmenu a hotové výdavky vo výške 181,95 € uhradené obhajcovi štátom.

Z uznesenia okresného súdu sp. zn. 5 Nt 29/2008 z 31. júla 2009 vydaného predsedom senátu vyplýva, že podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku bola sťažnosť sťažovateľa podaná proti uzneseniu okresného súdu č. k. 5 Nt 29/2008-45 z 13. júla 2009 vydanému vyššou súdnou úradníčkou zamietnutá. Okresný súd po preskúmaní obsahu spisového materiálu dospel k záveru, že sťažnosť nie je dôvodná. V čase ustanovenia obhajcu sťažovateľ síce preukázal, že nemá finančné prostriedky na svoju obhajobu, a okresný súd mu na jeho žiadosť obhajcu aj ustanovil, avšak ustanovenie obhajcu pre sťažovateľa bolo v podstate nadbytočné. Svedčí o tom napokon aj skutočnosť, že sťažovateľ sa zriekol účasti obhajcu na verejnom zasadnutí vzhľadom na jeho neprítomnosť a žiadal, aby sa vec prerokovala bez prítomnosti obhajcu. Nároky boli obhajcovi priznané v súlade so zákonom.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 prvej a tretej vety ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola

vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

Podľa čl. 50 ods. 3 ústavy obvinený má právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu.

Podľa čl. 40 ods. 3 listiny obvinený má právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu. Ak si obhajcu nezvolí, hoci ho podľa zákona musí mať, ustanoví mu ho súd. Zákon ustanoví, v ktorých prípadoch má obvinený právo na bezplatnú pomoc obhajcu.

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo(...) prejednaná(...) súdom(...), ktorý rozhodne(...) o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru každý, kto je obvinený z trestného činu má tieto minimálne práva: obhajovať sa osobne alebo s pomocou obhajcu podľa vlastného výberu, alebo pokiaľ nemá prostriedky na zaplatenie obhajcu, aby sa mu poskytol bezplatne, ak to záujmy spravodlivosti vyžadujú.

Podľa § 10 ods. 12 a 14 Trestného poriadku ak z povahy veci nevyplýva niečo iné, obvineným sa rozumie aj obžalovaný a odsúdený. Odsúdený je ten, proti ktorému bol vydaný odsudzujúci rozsudok, ktorý už nadobudol právoplatnosť.

Podľa § 40 ods. 2 Trestného poriadku obvinenému, ktorý nemá dostatočné prostriedky na úhradu trov obhajoby a požiadava o ustanovenie obhajcu, je povinný v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie a v konaní pred súdom predseda senátu ustanoviť obhajcu z advokátov aj v prípade, že neexistujú dôvody povinnej obhajoby. Skutočnosť, že nemá dostatočné prostriedky, musí obvinený preukázať.

Podľa § 555 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku ak bol obžalovaný právoplatne uznaný za vinného, je povinný nahradiť štátu vyplatenú odmenu a náhradu ustanovenému

obhajcovi a ustanovenému zástupcovi z radov advokátov podľa § 47 ods. 6, ak nemá nárok na bezplatnú obhajobu alebo na obhajobu za zníženú náhradu.

Podľa § 558 ods. 2 Trestného poriadku pred rozhodnutím o povinnosti na náhradu trov trestného konania podľa § 555 ods. 1 písm. c) treba zistiť, či nie sú splnené podmienky na bezplatnú obhajobu, bezplatné zastupovanie poškodeného, obhajobu za zníženú náhradu alebo zastupovanie za zníženú náhradu.

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 382/06).

Podstatou sťažnosti je tvrdenie sťažovateľa, podľa ktorého, hoci mu bol ustanovený obhajca v zmysle § 40 ods. 2 Trestného poriadku z dôvodu, že nemal dostatočné prostriedky na úhradu trov obhajoby, napriek tomu bol napadnutým uznesením predsedu senátu okresného súdu zaviazaný trovy obhajoby štátu nahradiť, i keď v časovom rozpätí medzi ustanovením bezplatného obhajcu a priznaním náhrady trov obhajoby v prospech štátu k žiadnej zmene v jeho príjmových a majetkových pomeroch nedošlo.

Predseda okresného súdu ponechal na uváženie ústavného súdu, či sú námietky sťažovateľa proti uzneseniam z 13. júla 2009 a 31. júla 2009 dôvodné. Zdôraznil, že z uznesenia ústavného súdu č. k. II. ÚS 364/09-7 z 21. októbra 2009 vyplýva, že na rozhodovanie o povinnosti nahradiť trovy obhajoby nie je daná právomoc ústavného súdu. Poukázal tiež na to, že sa sťažovateľ sám zriekol práva obhajoby na verejnom zasadnutí 23. januára 2009, pričom o zmenu spôsobu výkonu trestu odňatia slobody sám požiadal a podľa hodnotenia riaditeľa ústavu jeho správanie vo výkone trestu bolo neuspokojivé. Predseda senátu okresného súdu tiež zdôraznil, že sťažovateľ súhlasil s vykonaním verejného zasadnutia 23. januára 2009 v neprítomnosti obhajcu, sám požiadal o preradenie do ústavu so stredným stupňom stráženia a vzdal sa práva podať sťažnosť proti prijatému uzneseniu. Sťažovateľ preto v žiadnom smere neutrpel na svojich právach.

Ústavný súd považuje za potrebné predovšetkým zo skutkového hľadiska ustáliť, že sťažovateľovi bol opatrením okresného súdu sp. zn. 5 Nt 29/2008 z 28. novembra 2008 ustanovený obhajca s poukazom na to, že nemá dostatočné prostriedky na úhradu trov obhajoby. Prijatiu tohto opatrenia predchádzalo zisťovanie zárobkových a majetkových pomerov sťažovateľa. Následne bola odmena obhajcovi priznaná uznesením okresného súdu č. k. 5 Nt 29/2008-43 z 18. júna 2009. Napokon bez akéhokoľvek ďalšieho preverovania pomerov sťažovateľa došlo k vydaniu uznesenia č. k. 5 Nt 29/2008-45 z 13. júla 2009, resp. uznesenia sp. zn. 5 Nt 29/2008 z 31. júla 2009, ktorými sa sťažovateľovi uložila povinnosť nahradiť štátu odmenu a hotové výdavky uhradené štátom obhajcovi sťažovateľa.

Ústavou, resp. listinou zaručenú ochranu nemožno interpretovať tak, že základné práva podľa čl. 50 ods. 3 ústavy, resp. čl. 40 ods. 3 listiny sa priznávajú iba v tej fáze trestného konania, ktorá sa začína vznesením obvinenia a ktorá sa končí podaním obžaloby. Formuláciou čl. 50 ods. 3 ústavy, resp. čl. 40 ods. 3 listiny sa kladie dôraz na zaručenie práv od okamihu vznesenia obvinenia. Práva zaručené týmito článkami sa v nezmenenom rozsahu priznávajú aj obžalovanému a odsúdenému, a to až do právoplatnosti súdneho rozhodnutia (*mutatis mutandis* II. ÚS 8/96).

Sťažnosť treba považovať za dôvodnú.

Z citovaných ustanovení § 10 ods. 12 a 14, § 40 ods. 2, § 555 ods. 1 písm. c) a § 558 ods. 2 Trestného poriadku je nepochybné, že obvinený (vrátane obžalovaného a právoplatne odsúdeného) má právny nárok na bezplatnú obhajobu, ak nemá dostatočné prostriedky na úhradu jej trov. Toto je jediná zákonom ustanovená podmienka práva na bezplatnú obhajobu vo veciach, v ktorých nie sú dané dôvody povinnej obhajoby (§ 37 Trestného poriadku). Zákon teda neumožňuje obmedziť právo na bezplatnú obhajobu z pohľadu záujmov spravodlivosti. Inak povedané, za súčasného znenia dotknutých ustanovení Trestného poriadku nie je možné základné právo na bezplatnú pomoc obhajcu obmedziť kritériami, ktoré zo zákona nevyplývajú, teda napríklad kritériom účelnosti obhajoby v konkrétnom prípade.

Citovaný čl. 40 ods. 3 tretia veta listiny zakotvuje ako súčasť základného práva obvineného obhajovať sa prostredníctvom obhajcu aj právo obvineného na bezplatnú pomoc obhajcu. Z ustanovenia čl. 13 ods. 2 ústavy je zrejmé, že medze základných práv a slobôd možno upraviť len zákonom. Vzhľadom na skutočnosť, že príslušné ustanovenia Trestného poriadku viažu právo na bezplatnú pomoc obhajcu iba na to, že obvinený nemá dostatočné prostriedky, nie je možné základné právo obhajovať sa prostredníctvom obhajcu v súvislosti s právom na bezplatnú pomoc obhajcu obmedzovať v konkrétnom prípade rozhodnutím všeobecného súdu s poukazom na neúčelnosť (objektívnu nepotrebnosť) obhajoby prostredníctvom obhajcu.

Postup okresného súdu, ktorý napriek jednoznačnému zneniu príslušných ustanovení Trestného poriadku zaviazal sťažovateľa nahradiť štátu trovy obhajoby, hoci nebola preukázaná zmena pomerov na jeho strane v súvislosti s jeho schopnosťou trovy obhajoby hradiť, považuje ústavný súd za hrubo arbitrárny. Preto došlo k porušeniu čl. 40 ods. 3 tretej vety listiny (bod 1 výroku nálezu).

Na uvedenom závere nič nemení námietka predsedu okresného súdu, podľa ktorej ústavný súd v rámci predbežného prerokovania sťažnosti vylúčil svoju právomoc v súvislosti s rozhodovaním o povinnosti nahradiť trovy obhajoby. Ústavný súd v uznesení

č. k. II. ÚS 364/09-7 z 21. októbra 2009 zaujal iba stanovisko, podľa ktorého nie je v jeho právomoci skúmať uznesenie vyššej súdnej úradníčky okresného súdu č. k. 5 Nt 29/2008-45 z 13. júla 2009, lebo proti tomuto uzneseniu bola prípustná sťažnosť ako riadny opravný prostriedok, v dôsledku čoho právomoc preskúmať toto uznesenie patrila predsedovi senátu okresného súdu v opravnom konaní. Naopak, ústavný súd dospel k záveru o existencii svojej právomoci preskúmať uznesenie predsedu senátu okresného súdu sp. zn. 5 Nt 29/2008 z 31. júla 2009 a z tohto dôvodu sťažnosť v časti smerujúcej proti tomuto uzneseniu aj prijal na ďalšie konanie.

Bez relevancie je aj ďalšia námietka, podľa ktorej sťažovateľ netrval na prítomnosti ustanoveného obhajcu na verejnom zasadnutí 23. januára 2009. Obhajcovi totiž nebola za tento úkon (ktorého sa nezúčastnil) priznaná odmena, ale ani iná náhrada.

Vzhľadom na už uvedený záver o porušení čl. 40 ods. 3 tretej vety listiny ústavný súd nepovažuje za potrebné osobitne sa zaoberať namietaným porušením čl. 50 ods. 3 ústavy a čl. 6 ods. 1 a 3 písm. c) dohovoru.

Podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

Berúc do úvahy citované ustanovenia ústavný súd zrušil uznesenie okresného súdu sp. zn. 5 Nt 29/2008 z 31. júla 2009 a vrátil vec na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu). V ďalšom bude okresný súd viazaný právnym názorom ústavného súdu.

Trovy právneho zastúpenia sťažovateľa advokátom predstavujú celkovú sumu 122,85 €. Ide o odmenu za prevzatie a prípravu zastupovania vo výške 115,90 € a o jeden režijný paušál vo výške 6,95 €. Trovy právneho zastúpenia uhradí Kancelária ústavného

súdu, pričom okresný súd je povinný ich Kancelárii ústavnému súdu nahradiť (body 3 a 4 výroku nálezu).

Za nedôvodné považuje ústavný súd požiadavky sťažovateľa prikázať okresnému súdu obnoviť stav pred porušením označených práv, zaviazať okresný súd na zaplatenie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 100 € a na písomné ospravedlnenie sťažovateľovi za porušenie práv (bod 5 výroku nálezu).

Hoci ustanovenie čl. 127 ods. 2 ústavy umožňuje, aby ústavný súd prikázal porušovateľovi základného práva obnoviť stav pred porušením, nejaví sa to v danom prípade ako účelné. K náprave pochybenia, ku ktorému došlo, totiž plne postačuje vyslovenie porušenia základného práva v spojení so zrušením uznesenia okresného súdu a vrátením veci na ďalšie konanie.

V podstate obdobná úvaha sa vzťahuje aj na požiadavku finančného zadosťučinenia v sume 100 €.

Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia ako náhrady nemajetkovej ujmy prichádza do úvahy predovšetkým v tých prípadoch, keď porušenie základného práva alebo slobody už nie je možné napraviť, a to napríklad zrušením protiústavného rozhodnutia či opatrenia, prípadne uvedením do pôvodného stavu (napr. I. ÚS 15/02, I. ÚS 139/02, II. ÚS 152/08).

V danom prípade porušenie základného práva sťažovateľa je v plnej miere kompenzované (popri vyslovení porušenia základných práv) zrušením uznesenia okresného súdu a vrátením veci na ďalšie konanie.

Pokiaľ sťažovateľ požaduje písomné ospravedlnenie za porušenie práv, ústavný súd poznamenáva, že nie je v jeho právomoci takto rozhodnúť, a to s poukazom na čl. 127 ods. 2 ústavy, ktorý takúto kompetenciu ústavnému súdu nedáva.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to vyplýva z výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. januára 2010